

**Małgorzata Jawna, Aneta
Kaczmarek**

**Emigracja zarobkowa rodziców, a
problem euro sieroctwa**

Ogrody Nauk i Sztuk 3, 88-95

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA JAWNA
Uniwersytet Wrocławski
malgorzatazeman@wp.pl
ANETA KACZMAREK
Uniwersytet Wrocławski
tula6@o2.pl

EMIGRACJA ZAROBKOWA RODZICÓW A PROBLEM EUROSIEROCTWA

WPROWADZENIE

Praca stanowi nieodzowny element ludzkiego życia, której celem jest świadome i celowe zaspokajanie potrzeb człowieka. Dzięki niej możemy rozwijać się, zarabiać na własne utrzymanie oraz dobrze funkcjonować w społeczeństwie. Jednak, znalezienie dobrze płatnej pracy, przynoszącej nam satysfakcję i jednocześnie umożliwiającej samorealizację jest bardzo trudne. Na polskim rynku pracy panuje wysoka stopa bezrobocia, liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, w końcu września 2012 r. wyniosła 1 979,0 tys. osób (w tym 1 056,1 tys. kobiet) i była wyższa niż przed miesiącem, o 14,3 tys. osób. Natomiast, w porównaniu do 2011 r. wzrosła ona o 6,4 tys., tj. o 0,3%¹. Brak możliwości podjęcia stałej pracy pociąga za sobą określone konsekwencje, np. obniża standard życia, wywołuje sytuacje konfliktowe, zwiększa skłonności do nadużyć, co w konsekwencji prowadzi do degradacji społecznej². Dodatkowo, osoby długotrwale bezrobotne, z biegiem czasu mają coraz większe problemy ze znalezieniem pracy. Powodem tego są m.in. niewystarczające kwalifikacje, umiejętności, zniechęcenie.

Długotrwale bezrobotne polskie rodziny, zdaniem Zbigniewa Tyszki, będą przechodziły przez następujące fazy:

- mobilizacja sił w celu rozwiązania zaistniałego problemu;
- wyhamowanie aktywności członków rodziny lub poszukiwanie doraźnych rozwiązań, w przypadku natrafienia na większe trudności;
- brak rozwiązania sytuacji problemowej może doprowadzić do krańcowego stresu, bezczynności, apatii, a także wybuchu agresji³.

Najszybszym i najbardziej dostępnym sposobem na rozwiązanie problemu długotrwałego bezrobocia, a tym samym poprawienie sytuacji materialnej rodziny jest migracja zarobkowa⁴. Dlatego też, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r., wielu Polaków zdecydowało się podjąć pracę poza granicami kraju. Dane statystyczne dotyczące skali tego zjawiska prezentuje poniższa tabela.

¹ Główny Urząd Statystyczny, Departament Pracy, Monitoring Rynku Pracy, *Miesięczna informacja o bezrobociu rejestrowanym w Polsce we wrześniu 2012 roku*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PW_miesie_inf_o_bezrob_rejestr_w_polsce_09m_2012.pdf, 30.10.2012.

² Z. Markocki, *Spoleczno-wychowawcze konsekwencje bezrobocia w rodzinie*, [w:] J. Żebrowski (red.), *Rodzina Polska na przełomie wieków*, Gdańsk 2001, s. 80.

³ Z. Tyszka, *Rodziny wielkomijskich bezrobotnych ze średnim i wyższym wykształceniem*, „Roczniki Socjologii Rodziny”, 1993, nr 5, s. 256.

⁴ W. Danielewicz, *Dziecko w rodzinie rozłączonej*, [w:] J. Binczycka, B. Smolińska-Theiss (red.), *Wymiary dzieciństwa. Problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się świecie*, Kraków 2005, s. 137.

Tab. 1. Emigracja z Polski w latach 2009-2011 (stan na koniec roku).

Miejsce przebywania	Liczba emigrantów w tys.		
	2009	2010	2011
Ogółem	2100	2000	2060
Europa (kraje Unii Europejskiej)	1690	1607	1670
Europa (kraje spoza Unii Europejskiej)	75	78	85
Pozostałe państwa świata	335	315	305

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS⁵.

W oparciu o dane statystyczne GUS-u ustalono, że w 2010 r. gwałtownie spadła liczba osób podejmujących pracę w krajach Unii Europejskiej, w których odnotowano kryzys ekonomiczny oraz wzrost bezrobocia (np. Hiszpania, Włochy, Grecja). Emigranci przebywający w tych krajach zdecydowali się na powrót do Polski lub zmianę kraju przebywania (państwa nienależące do UE np. Norwegia).

Warto podkreślić, że migracja istniała od zawsze, a ludzie przemieszczali się do innych państw z różnych przyczyn. Należały do nich m.in. chęć poprawy statusu materialnego rodziny, podnoszenie kwalifikacji zawodowych, nauka obcego języka, zła ocena sytuacji politycznej kraju (obecnie jest to czynnik, który stracił na znaczeniu). Obecnie coraz więcej polskich rodzin cierpi z powodu migracji zarobkowej rodziców. Sytuacja ta przyczynia się do rozwoju negatywnego zjawiska społecznego jakim jest eurosieroctwo.

MIGRACJA ZAROBKOWA A ŻYCIE RODZINNE

Rodzina wywiera istotny wpływ na zachowanie się jednostek i ich stosunek do systemu norm i wzorów postępowania. Stanowi ona pomost między jednostką a społeczeństwem, a także chroni ona dziecko przed „brutalnym” zetknięciem z rzeczywistością. Rodzina jest dla dziecka środowiskiem naturalnym, pełniącym następujące funkcje:

- istotne (pierwszorzędne), czyli prokreacja, socjalizacja i funkcja miłości;
- akcydentalne (drugorzędne), czyli ekonomiczna, opiekuńcza, stratyfikacyjna, rekreacyjna, religijna oraz integracyjna⁶.

Warto podkreślić, że w prawidłowo funkcjonującej rodzinie, wyżej wymienione funkcje stanowią jednolitą całość i wzajemnie się uzupełniają. To „od poziomu, na jakim daje ona dziecku elementy wykształcenia i wychowania, zależy nie tylko jego szkolny start, ale także późniejszy rozwój umysłu i charakteru”⁷.

Masowa emigracja zarobkowa rodziców sprawia, że dochodzi do zaburzenia podstawowych funkcji pełnionych przez rodzinę. Nieobecność jednego z rodziców często zakłóca stosunki interpersonalne panujące w rodzinie, a także zmienia sposób odgrywania ról społecznych i rodzinnych, przez poszczególnych jej członków. Wioletta Danielewicz dokonuje następującego podziału rodzin migracyjnych, z uwagi na osoby nieobecne:

- oboje rodzice wspólnie przebywają za granicą, w tym samym czasie i miejscu;

⁵ Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004-2011*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LU_infor_o_rozmiarach_i_kierunkach_emigracji_z_polski_w_latach_2004_2011.pdf, 30.10.2012.

⁶ F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002, s. 37.

⁷ J. Żebrowski, *Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny polskiej*, [w:] J. Żebrowski (red.), dz. cyt., s. 16.

- oboje rodzice razem przebywają za granicą, w tym samym czasie, ale w różnych miejscach;
- jeden małżonek długotrwale przebywa za granicą;
- małżonkowie zamiennie wyjeżdżają za granicę⁸.

W przypadku emigracji ojca, funkcję „głowy rodziny” pełni matka. To ona ponosi odpowiedzialność za wychowanie i zapewnienie opieki dzieciom (np. wspiera je, dyscyplinuje oraz stawia wymagania). Rola ojca zostaje ograniczona do funkcji materialnej. Dzieci postrzegają go jako osobę, która mało wymaga i często nagradza⁹. Warto jednak podkreślić, że brak kontaktu z ojcem powoduje, że dzieci niejednokrotnie mają mniejsze poczucie bezpieczeństwa, przejawiają trudności w kontaktach z rówieśnikami.

Natomiast w przypadku, gdy za granicę wyjeżdża matka, sprawowanie codziennych obowiązków spoczywa na ojcu. Mężczyźni znacznie trudniej odnajdują się w nowej sytuacji, dlatego też często korzystają z pomocy najbliższych krewnych. Sprzyja to uporządkowaniu i stabilizacji trudnej sytuacji rodzinnej. Ojcowie twierdzą, że trudno im jest pogodzić życie zawodowe z rodzinnym. W skrajnych przypadkach nadmiar obowiązków i poczucie bezradności sprawia, że ojcowie sięgają po alkohol¹⁰.

W przypadku wyjazdu obojga rodziców, rolę opiekunów często przejmują dziadkowie. Sytuacja ta na pozór wydaje się być idealnym rozwiązaniem. Jednak długotrwale zamieszkiwanie dzieci z dziadkami bywa niekorzystne wychowawczo. Dziadkowie często ulegają zachciankom wnuków, wykazują dużą nadopiekuńczość, mają problemy z rozwiązywaniem konfliktów z wnukami w wieku młodzieńczym (wynika to m.in. z różnic pokoleniowych). Prowadzi to w konsekwencji do zmęczenia i niezadowolenia opiekunów z decyzji rodziców¹¹.

Zdaniem W. Danielewicz sytuacja w jakiej znalazły się dzieci z rodzin migracyjnych jest złożona i zależy od wielu czynników. Należą do nich m.in.: nieobecność matki, ojca lub obojga rodziców, wiek dzieci, miejsce, a także czas pobytu za granicą, stosunek emocjonalny dzieci wobec rodziców przebywających za granicą, pożyte małżeńskie rodziców (przed wyjazdem), sytuacja materialna rodziny. Istotne znaczenie ma również rodzaj i częstotliwość kontaktów z nieobecnymi rodzicami, a także relacje interpersonalne z opiekunami¹².

KONSEKWENCJE MIGRACJI ZAROBKOWEJ

Uznanie każdego dziecka, którego przynajmniej jeden z rodziców wyjechał poza granice kraju, za eurosierotę jest błędne. Ministerstwo Edukacji Narodowej określa eurosieroctwo jako „sytuacje, w której emigracja zarobkowa rodziców/rodzica powoduje burzenie podstawowych funkcji rodziny, takich jak zapewnienie ciągłości procesu socjalizacji, wsparcia emocjonalnego dziecka i transmisji kulturowej”¹³. Natomiast według Stanisława Kozaka „eurosierota to dziecko, które wychowuje się bez co najmniej jednego rodzica, który wyjechał za granicę w celach zarobkowych”¹⁴. Autor ten podaje także trzy stopnie eurosieroctwa¹⁵:

⁸ W. Danielewicz, *Sytuacja życiowa dzieci, w rodzinach migracyjnych*, Białystok 2006, s. 100.

⁹ M. Fojcik, *Dziecko a migracja zarobkowa rodziców*, „Życie Szkoły” 2007, nr 7, s. 13.

¹⁰ W. Danielewicz, *Sytuacja życiowa...dz. cyt.*, s. 105-106.

¹¹ Tamże, s. 111.

¹² W. Danielewicz, *Dziecko w rodzinie...dz. cyt.*, s.138.

¹³ M. Markowski, *MEN: Eurosieroctwo? Taki sam problem mają dzieci marynarzy*, 2008, http://wyborcza.pl/1,76842,5888323,MEN_Eurosieroctwo_Taki_sam_proble_m_maja_dzieci_marynarzy.html, 02.11.2012.

¹⁴ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwo w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Warszawa 2010, s. 113.

¹⁵ Tamże, s. 127.

- stopień najwyższy: brak kontaktu dziecka z rodzicami naturalnymi, jego losem kierują obcy ludzie;
- stopień średni: rodzice sporadycznie i nieregularnie kontaktują się z dzieckiem;
- stopień najniższy: rodzice interesują się dzieckiem, spotykają się z nim, kupują mu prezenty. Dziecko nadal pozostaje pod opieką osób niespokrewnionych z rodziną.

Z przeprowadzonych badań nad problemem eurosierotwa wynika, że skala tego zjawiska jest bardzo rozległa. Fundacja Prawo Europejskie, w 2008 r. ustaliła, że w Polsce jest 110 tys. eurosierot¹⁶. Natomiast, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podało, iż w 2007 r. około 1299 opuszczonych dzieci trafiło do domów dziecka i rodzin zastępczych¹⁷.

Obszerne badania nad powyższą problematyką przeprowadził w 2008 r. Bartłomiej Walczak. Wyniki zamieścił w publikacji *Społeczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*¹⁸. Z danych uzyskanych podczas badania wynika, że „co czwarty uczeń w Polsce jest eurosierotą”. Natomiast, poza granice kraju najczęściej wyjeżdżają ojcowie (24%), rzadziej matki (9%). Wyjazdy kobiet w dużej mierze zależą od wieku ich najmłodszych dzieci. W przypadku migracji obojga rodziców, dzieckiem na ogół opiekują się dziadkowie (46%), bliscy krewni lub dorosłe rodzeństwo (tylko 7%). Sporadycznie, dzieci oddawane są do domów dziecka (w całej próbie badawczej zaobserwowano tylko dwa takie przypadki). Rodziny migrantów w sporadycznych przypadkach decydują się na poszukiwanie pomocy w instytucjach państwowych (np. w sytuacji porzucenia dzieci przez rodziców). Przyjmowanie takiej postawy może wynikać z niewiedzy na temat instytucji pomocowych lub braku zaufania do ich przedstawicieli. Podobne nastawienie reprezentują dzieci migrantów, które bardzo rzadko zwracają się z prośbą o pomoc do wychowawców, pedagogów szkolnych oraz innych nauczycieli. Uczniowie poddani badaniu, często wskazywali na brak wsparcia ze strony pedagoga szkolnego oraz innych nauczycieli, z wykluczeniem wychowawcy. Warto jednak podkreślić, że negatywna ocena uczniów może wiązać się z ich niechęcią do nawiązania kontaktu z przedstawicielami szkoły¹⁹.

Przedstawione badania potwierdzają również, że wyjazd zarobkowy rodziców nie wzmaga u dzieci pozostających w kraju, skłonności do zachowań ryzykownych, rozrywkowego trybu życia oraz zaburzeń w nauce. Jedynie starsi uczniowie w wieku 14-18 lat wykazują skłonność do opuszczania zajęć lekcyjnych bez usprawiedliwienia²⁰. Wyniki badań nie wskazują jednoznacznie negatywnego wpływu wyjazdów migracyjnych rodziców na rozwój ich dzieci. Niemniej jednak dotyczą one coraz większej liczby polskich rodzin dlatego też nie należy bagatelizować zjawiska eurosieroctwa.

Prezentowane zjawisko migracji zarobkowej posiada zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty. Ewa Kozdrowicz wśród pozytywnych konsekwencji wyróżnia:

- podwyższenie standardu życia, poprzez polepszenie sytuacji materialnej rodziny; finansowe zabezpieczenie startu życiowego dzieci;

¹⁶ J. Mikula, *Eurosieroctwo 2008*, <http://www.fundacja-pe.nazwa.pl/joomla/pliki/eurosieroctwo.pdf>, 31.10.2012.

¹⁷ M. Miłczarski, *Polskie eurosieroty*, http://www.magazynfamilia.pl/arttykuly/Polskie_eurosieroty;679,86.html, 02.11.2012.

¹⁸ B. Walczak, *Społeczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, Warszawa 2008, http://www.brpd.gov.pl/eurosieroctwo/raport_eurmigracje.pdf, 31.10.2012.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

- znaczny wzrost udziału rodzica, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także aktywizacja dzieci do udziału w życiu rodzinnym;
- uświadomienie własnych uczuć wobec partnera w przypadku rozłąki; poznanie roli rodziny;
- zapoznanie się z kulturą kraju czasowego pobytu (nauka języka, kultury);
- wyjazd partnera zakłócającego życie rodziny wpływa na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa pozostałych jej członków²¹.

Natomiast wśród negatywnych konsekwencji wymienia:

- ograniczenie uczestnictwa rodziców w codziennym życiu dzieci, a także rozluźnienie więzi rodzinnych;
- utrudnienie możliwości reagowania w sytuacji wystąpienia problemów wychowawczych;
- brak optymalnej opieki podczas wyjazdu obojga rodziców;
- nadmierne obciążenie obowiązkami jednego z rodziców;
- poczucie wyobcowania, które w konsekwencji może doprowadzić do wycofania się z kontaktów społecznych;
- pogorszenie sytuacji materialnej rodziny na skutek niepowodzenia migracji lub porzucenia rodziny;
- formalny lub nieformalny rozpad rodziny²².

Nieobecność rodziców wpływa na zmianę struktury rodziny oraz sprawia, że dzieci czują się wyobcowane, osamotnione. Niejednokrotnie towarzyszy im uczucie żalu, zazdrości i braku stabilizacji. W prasie spotykamy się z licznymi artykułami opisującymi problem eurosieroctwa. Przedstawiane są w nich historie dzieci, które ucierpiały wskutek migracji jednego lub obojga rodziców. Szczególnie interesujący jest artykuł zamieszczony w tygodniku Rzeczpospolita pt. *Pokolenie eurosierot*. Opisuje on historię Joanny i jej 15-letniego syna Bartka. Chłopiec, po wyjeździe matki do Anglii z tęsknoty owijał się rękawami bluzy, którą zostawiła matka. Takie zachowanie miało na celu zrekomensowanie sobie nieobecności matki i stworzenie pozornego kontaktu z rodzicem. Nastolatek w ten sposób wyobrażał sobie, że matka go przytula. Dodatkowo, każdorazowo po wyjeździe matki za granicę, Bartek odczuwał znaczne obniżenie nastroju. Kobieta starała się utrzymywać z nim kontakt mailowy, a także odwiedzać go raz na trzy miesiące. W trakcie wizyt matki, syn był bardzo zaborczy w stosunku do niej, a także wymagał aby cały wolny czas spędzała z nim. Joanna wśród londyńskich koleżanek była postrzegana jako wyrodna matka²³.

Znacznie drastyczniejsze są historie przedstawione przez Jolanę Jasińską-Mrukot, w artykule *Eurosieroty – gdy rodzice wyjadą za pracą*. Pierwsza opisuje sytuację 3-letniej Marysi oraz 5-letniego Tadzia, których rodzice wyjechali do Irlandii w celach zarobkowych. Powierzyli oni opiekę nad małoletnimi dziećmi babci. Jednak po czterech miesiącach od wyjazdu rodziców, Marysia popadła w apatię i miała problemy z mową. Natomiast Tazio budził się w nocy z krzykiem i zdarzało mu się nocne moczenie. Chłopiec w ciągu dnia stwarzał liczne problemy wychowawcze. Po rozmowach z psychologiem, rodzice wrócili do kraju, po sześciu miesiącach rozłąki²⁴.

²¹ E. Kozdrowicz, *Psychopedagogiczne skutki rozłąki migracyjnej*, [w:] E. Kozdrowicz, B. Walczak (red.), *Szkola wobec mobilności zawodowej rodziców i opiekunów*, Warszawa 2008, s. 23.

²² Tamże.

²³ K. Kopacz, R. Czeladko, *Pokolenie eurosierot*, www.rp.pl/artykul/86021.html, 02.11.2012.

²⁴ J. Jasińska-Mrukot, *Eurosieroty – gdy rodzice wyjadą za pracą*, www.nto.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080926, 02.11.2012.

Druga historia przedstawiała sylwetkę 14-letniego Artura, którego rodzice po wyjeździe do Wielkiej Brytanii rozstali się i założyli nowe rodziny. Nastolatek został w kraju pod opieką babci. Kobieta nie radziła sobie jednak z wychowaniem wnuka. Artur wagarował, sprawiał problemy wychowawcze i w konsekwencji sąd zastosował wobec niego nadzór kuratora²⁵.

Powyższe przykłady potwierdzają fakt, że migracja zarobkowa rodziców może wpływać negatywnie na życie całej rodziny, a także dotyka bezpośrednio ich samych. Podejmowanie pracy poniżej własnych kwalifikacji, często w niesprzyjających warunkach, może doprowadzić do obniżenia samooceny, apatii, nadwrażliwości, nadpobudliwości i zaburzenia poczucia własnej wartości. Efektem nieradzenia sobie z zaistniałą sytuacją mogą być problemy ze snem, depresja, uzależnienie od substancji psychoaktywnych, alkoholu. Dlatego też koniecznym jest wspieranie rodzin w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, edukacyjnych i społecznych będących konsekwencją emigracji.

POMOC INSTYTUCJONALNA W WALCE Z EUROSIEROCTWEM

Zjawisko eurosieroctwa i związane z nim złożone problemy stanowią wyzwanie dla administracji państwowej oraz organizacji pozarządowych. Eurosieroty i ich rodziny mogą liczyć na profesjonalną pomoc i wsparcie ze strony następujących instytucji:

- szkoła - wizyty w domach rodzinnych uczniów, rozmowy telefoniczne z rodzicami, współpraca z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, wskazanie instytucji pomocowych, kontrolowanie obecności ucznia w szkole;
- pomoc pedagogów i psychologów - realizowana jest w szkołach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w zakresie diagnozy zaburzeń, wsparcia emocjonalnego dziecka, a także jego opiekunów;
- ośrodki pomocy społecznej, centra pomocy rodzinie - wsparcie finansowe i mieszkaniowe;
- policja - reagowanie w sytuacjach łamania prawa; interwencje w rodzinach, szkole;
- prawnicy, prokuratura, sądy - udzielanie porad prawnych, prowadzenie postępowania o ograniczenie lub odebranie władzy rodzicielskiej, badanie przestępczości;
- kościół katolicki, pomoc materialna i duchowa;

Fundacja *Prawo Europejskie* - przeprowadza szkolenia m.in. dla pracowników ośrodków opieki społecznej i pomocy rodzinie, kuratorów sądowych oraz innych instytucji z zakresu prawnych i społecznych aspektów eurosieroctwa. Uwrażliwia społeczność lokalną na problem eurosieroctwa²⁶.

W przypadku odnotowania wśród osób dotkniętych problemem eurosieroctwa jakichkolwiek problemów, każda z ww. instytucji ma obowiązek udzielić im pomocy. Na ogół to pracownicy szkoły (wychowawca, pedagog) jako pierwsi powinni zauważyć niepokojące symptomy występujące u uczniów. W takim przypadku ciąży na nich obowiązek przeprowadzenia rozmowy z uczniem, rodzicami lub opiekunami. W skrajnych sytuacjach, szkoła informuje o zaistniałym problemie odpowiednie instytucje tj. ośrodek pomocy społecznej, policję, sąd rodzinny, kuratora.

---

²⁵ Tamże.

²⁶ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa...*, dz. cyt., s. 123.

PODSUMOWANIE

Z przedstawionych rozważań wynika, że zjawisko eurosieroctwa jest bardzo złożone i często pociąga za sobą szereg negatywnych następstw w życiu normalnej rodziny. Emigracja zarobkowa rodzica lub obojga rodziców nierzadko powoduje zaburzenia podstawowych funkcji rodziny, takich jak: zapewnienie ciągłości procesu socjalizacji, wsparcia emocjonalnego dziecka i transmisji kulturowej. Brak należytej opieki ze strony rodziców jest przyczyną występowania wielu problemów związanych z wychowaniem i edukacją dzieci. Długa rozłąka powoduje brak wzajemnego zrozumienia, przerywa możliwość dialogu i bezpośredniego oddziaływania na dzieci własną postawą i przykładem. Nawet jeśli rodzina przetrwa próbę czasu, to często, mimo poprawy sytuacji materialnej, zanika szczęście, a członkowie rodziny oddalają się od siebie, żyją jakby obok siebie i stają się sobie obcy.

Problem eurosieroctwa dotyczy coraz większej grupy rodzin emigrujących w celach zarobkowych. Dlatego też istotnym wydaje się być zapobieganie oraz eliminowanie negatywnych jego skutków, poprzez oddziaływanie na świadomość społeczną, a także wskazywanie możliwości radzenia sobie z tym problemem. Wszelkie podejmowane działania profilaktyczne powinny skupiać się na rozwijaniu u rodziców podejmujących decyzję o rozłące, świadomości trudności i problemów, jakie wiążą się z wyjazdem, a także wypracowaniu wspólnych metod i środków zapobiegawczych, ochraniających trwałość ich wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej.

Biorąc pod uwagę negatywne konsekwencje związane z emigracją, należałoby dążyć do zwiększenia zaangażowania instytucji i organizacji owych w udzielaniu profesjonalnej opieki dla dzieci i ich rodzin. Koniecznym jest także prowadzenie szkoleń podnoszących umiejętności zawodowe oraz interpersonalne w zakresie problematyki eurosieroctwa dla kadry pedagogicznej, policji oraz pracowników socjalnych. Celowym byłoby również prowadzenie akcji informacyjnych w środkach masowego przekazu ukazujących skalę problemu przy jednoczesnym wskazaniu instytucji pomocowych. Akcje te powinny wpływać na zwiększenie świadomości społecznej oraz motywować rodziny dotknięte problemem migracji zarobkowej do nawiązania współpracy ze specjalistami (np. z zakresu prawa).

BIBLIOGRAFIA

- Adamski F., *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002.
- Danielewicz W., *Dziecko w rodzinie rozłączonej*, [w:] Binczycka J., Smolińska-Theiss B. (red.), *Wymiary dzieciństwa. Problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się świecie*, Kraków 2005.
- Danielewicz W., *Sytuacja życiowa dzieci, w rodzinach migracyjnych*, Białystok 2006.
- Fojcik M., *Dziecko a migracja zarobkowa rodziców*, „*Życie Szkoły*”, 2007, nr 7.
- Kozak S., *Patologia eurosieroctwo w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Warszawa 2010.
- Kozdrowicz E., *Psychopedagogiczne skutki rozłąki migracyjnej*, [w:] Kozdrowicz E., Walczak B. (red.), *Szkola wobec mobilności zawodowej rodziców i opiekunów*, Warszawa 2008.
- Markocki Z., *Společno-wychowawcze konsekwencje bezrobocia w rodzinie*, [w:] Żebrowski J. (red.), *Rodzina Polska na przełomie wieków*, Gdańsk 2001.
- Tysza Z., *Rodziny wielkomięjskich bezrobotnych ze średnim i wyższym wykształceniem*, „*Roczniki Socjologii Rodziny*”, 1993, nr 5.
- Żebrowski J., *Współczesne przeobrażenia w funkcjonowaniu rodziny polskiej*, [w:] Żebrowski J. (red.), *Rodzina polska na przełomie wieków*, Gdańsk 2001.

NETOGRAFIA

- Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, *Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004 – 2011*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LU_infor_o_rozm_i_kierunk_emigra_z_polski_w_latach_2004_2011.pdf, 30.10.2012.

Główny Urząd Statystyczny, Departament Pracy, Monitoring Rynku Pracy, *Miesięczna informacja o bezrobociu rejestrowanym w Polsce we wrześniu 2012 roku*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PW_miesie_inf_o_bezrob_rejestr_w_polsce_09m_2012.pdf, 30.10.2012.

Jasińska-Mrukot J., *Eurosieroty – gdy rodzice wyjadą za pracą*, www.nto.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080926, 02.11.2012.

Kopacz K., Czeladko R., *Pokolenie eurosierot*, www.rp.pl/artykul/86021.html, 02.11.2012.

Markowski M., *MEN: Eurosieroctwo? Taki sam problem mają dzieci marynarzy*, http://wyborcza.pl/1,76842,5888323,MEN_Eurosieroctwo_Taki_sam_proble_m_maja_dzieci_marynarzy.html, 02.11.2012.

Mikuła J., *Eurosieroctwo 2008*, <http://www.fundacja-pe.nazwa.pl/joomla/pliki/eurosieroctwo.pdf>, 31.10.2012.

Milczarski M., *Polskie eurosieroty*, http://www.magazynfamilia.pl/artykuly/Polskie_eurosieroty,679,86.html, 02.11.2012.

Walczak B., *Spoleczne, edukacyjne i wychowawcze konsekwencje migracji rodziców i opiekunów prawnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, http://www.brpd.gov.pl/eurosieroctwo/raport_eurmigracje.pdf, 31.10.2012.

STRESZCZENIE

Masowa emigracja w celach zarobkowych zapoczątkowała nowe zjawisko społeczne w naszym kraju tzw. eurosieroctwo. Z badań przeprowadzonych w tym obszarze wynika, iż zjawisko to dotyczy wielu polskich rodzin. Niesie ono za sobą poważne konsekwencje pedagogiczne i społeczne.

Rodzice przebywający poza granicami kraju często są nieświadomi, wyłączenia z realizacji swojego rodzicielstwa i tracą możliwość wywierania wpływu na rozwój dziecka. W konsekwencji może to doprowadzić do utraty poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji przez dziecko. Brak kontaktu z rodzicem często powoduje zaburzenia procesu socjalizacji, a także nasilenie zachowań aspołecznych u tzw. eurosierot.

Proces wychowania dziecka w takim modelu rodziny zostaje niejednokrotnie zakłócony w obszarze: wychowawczym, socjalno-bytowym, szkolno-edukacyjnym i emocjonalnym.

Słowa kluczowe: eurosieroctwo, eurosierota, rodzina, emigracja, skutki wychowawcze, społeczne skutki migracji rodziców.

PARENTS' ECONOMIC EMIGRATION AND THE PROBLEM OF EURO-ORPHANHOOD

Summary

Mass emigration in order to earn money has given rise to a new social phenomenon in our country, the so-called Euro-orphanhood. The results of research carried out in this area show that this phenomenon is relevant to a great number of Polish families.

Parents living abroad are often unaware of being excluded from the realization of their parenthood, and of losing the opportunity to influence their child's development. As a consequence, this can lead to the child losing its sense of security and stability. Lack of contact with parents often leads to disorders in the socializing process, as well as to the escalation of antisocial behaviour in these so-called Euro-orphans.

The process of child-raising in this model of family becomes repeatedly disturbed in such areas as up-bringing, social and living conditions as well as in educative and emotional factors.

Key words: Euro-orphanhood, Euro-orphan, family, emigration, the educational and social results of parents' emigration